

Ko prvi svit čez plan in grič
Medló je posijál,
Pokrāj oltarja bleđ mrlíč
Na gólih tléh je spal.

Zadrto v sence je imél
Svetilnikovo óst —
K továřišem ni več prišél
Duhóv ponočnih góst.

Jos. Vole.

Moja taščica.

(Zimska slika.)

Ljubezen naju je družila,
Kar ti si bil, to bil sem jaz;
Prehitro sreča je minila,
Pogrešam vedno tvoj obráz.

Mel sem bratca, imé mu je bilo Rajko. Vzel ga je vže Bog k sebi, a spomin na njega ni me ostávil. Kakor bi bilo včeraj, zdí se mi, da me zréta njegovi ljubeznivi bistri in črni očesci; zdí se mi, da mi še vedno njegov mili glas udarja na uhó. Ko se pozno zvečer v sivem cerkvenem stolpu teško kládivo hrščáje oglašá ter bíje po starih zvonovih, da se njih zvonki glas daleč razlega, v jasno zvezdnato zimsko noč, sedim v samótni sobi, oziram se skozi okno po sneženi ravnini ter si mislim, kdo vé, kako je to in óno! V peči ugasuje plamen, plapolá in umira; tù in tam kaka grča razpoči, da iskre radostno plešó in poleté na kratko potovanje. Hej, to je veselje, to prasketanje in šepetanje; žal, da le kratek čas, samó nekoliko trenotkov! Iskre so pomrle in temno je postalo v stari, zeleni peči.

Tiho, zapuščeno je vse okolo mene . . .

Kaj je to?! — Iz kotíčka tam nad sv. Razpelom se oglašá tih, prikupljiv in droben glas taščice. Kako prisrčno drobí svojo ljubeznivo pesenco, glasek se trese in raste in pada; to so drobnega ptička skrivnosti! In prijatelja sva: drobna, modropsna taščica in jaz — zvesta, iskrena prijatelja! Poznava se vže dokaj let, a početkom najinega znanstva nas je bilo več. Bili smo: moj rajnki bratec, Rajko, jaz in dve taščici, kateri je nekega zimskega dné, ko sta mraz in vihar besnéla po našem vrtu, našel bratec premrti in pólumrtvi v zajčjem hlevci mej senom skriti. Hej! kako veselo je pritekel Rajko k meni v sobo, položil na mojo knjigo prezébła ptička ter me prosil, naj jima pomagam k življenju, če morem. Ponosen sevéda na njegovo zaupanje, poskušal sem vse potrebno storiti, da bi se povrnilo v drobni telesi skoraj zamorjeno življenje. Varo sem vzel zdaj jedno taščico v roko ter se bližal k gorkejši peči in hkal svoj gorki zrak v živalico. Takisto je storil tudi bratec z drugo, in glej! ni bilo dolgo, in živalici sta se jeli gibati ter s svojimi temnimi očesci radovedno po naju in najinem domu ozirati. Napravila sva jima v kotu pri peči iz volnenih nogavic mehko ležišče, položila ju vánje in bratec je gostoma ukazal počakati tam notri, dokler jima ne poskrbiva kosilec in pijače.

Plôha vprašanj in prošenj se je vsula potem nad zlato najino mater. Kakó sva pa tudi mogla drugače znati midva, še malozmožna šolarčka, kaj bi najbolje prijalo najinima zimskima gostoma! In gosta naše hiše sta taščici postali, ker sva od matere izprosila dovoljenje, da ju smeva obdržati v hiši čez zimo.

In kako hvaležna sta bila ptička za teh malo drobtiníc kruha in družega jedila, kar jima je padlo od naše mize! Vse muhe in pajke in bogsigavedi še kako drugo sodrgo sta polovila po hiši ko sva jaz in Rajko bila v učilnici. In petje, oj to njuno petje! Domóv prišedši, bilo je, zna se najino prvo pozdravilo najinim dobrim starišem, potlej pa ni bilo slišati družega nego: „Bálček, Bálček, Plávka, Plávka, kje sta?“ — (Takó sva namreč imenovala najini taščici.) In ni ga bilo poprej mirú v hiši, dokler nista nama prileteli na roko, ramo ali glavo ter naju pozdravili s svojo mило pesenco. Ko sva se učila na knjigo ali pa izdelovala domačo nalogo, sedeli sta nama taščici na ramah in se tiho, dejal bi nekako zapovedujoče ozirali na naju in po najinih nalogah, kakor bi hoteli reči: „Oj poníglavčka, zdaj ni časa zabavi in petju: najprej je treba, da izpolnita svoje dolžnosti, potlej se hočemo kratkočasiti, dokler se vama poljubi.“ In res, kakor da bi znali najini taščici, kdaj sva zvršila svojo dolžnost, jeli sta evrčati in drobiti svoje pesence ter létati po sobi sémtrtja, a midva za njima. Zna se, da so se kuhinjske dúri po večkrat odprle, in najina ljubezniva mamica je pogledala noter ter nama velela, da morava mirna biti, a mnogo ni izdal ta opomin, ker „Bálček“ in „Plávka“ sta bila preveč živa in ju nisva mogla ujeti, če se nista pustila sama; prostost sta namreč ljubila nad vse. In kako prostost sta imela? Izprehajati sta se smela po vsi sobi; ko je pa solnce skozi okno posijalo, smela sta tudi iz hiše vén med drugo perjád pod našim oknom, kder je najin oče pribil desko, na katero smo otroci vsako jutro in opóludne potresali drobtiníc, prosá, konopelj in bučnih pešek. Oče je nama večkrat dejal, da se moramo po zimi spominjati gladnih ptičíc, katere nam bodo vzpomladi vračale to posojilo, ko bodo ovočje in druge sadeže objédale gosenice, hrósti in druge take kvarljive živali.

Pa tudi lično utico je napravil oče na vrtu iz starih plohov blizu ulnjaka, v njej mnogo okene in vratic, a vánjo je postavil za prst debele in drobneje paličice ter jo v posebno mrzlih zimskih dneh pokríl s slamo. Ta lična utica je bila „ptičji dom.“ Tu je bil najin raj, tú je nama dajal najin preljudi oče ob zimskih solnčnih dnevih lepe nauke, katerih ne bodem pozabil nikoli. In ta „ptičji dôml“ O jéjmina, to vam je bilo veselje poslušati in opazovati to evrčečo, pojočo in na vse strani se podečo družbo malih pérnatih dvonožcev! Sinice, strnádi, ščínkovei, vrabci, čížki, palčki, kraljički in še razne druge pásme v naših krajih zaostalih selilk, veselile so se brez strahú „ptičjega doma,“ a mej njimi sta se seveda najbolj odlikovali najini taščici. Da-si majhni in neznatni v toliki družbi, vedli sta se vender toli oblastno proti drugim, kakor bi hoteli reči: „Kaj vi drugi? Vi ste le zgolj prosjaška druhal! Medve, ki imave ležišče za gorko pečjó v hiši, dovolj jedí, nobenih skrbij, medve sve, pred katerima se morate vi gládeži in krádeži, priklanjati do tal!“

In kakor bi hoteli gladnim ptičicam pokazati svojo posebno veljavo, vzleteli sta nama na ramo ali pa naravnost v sobo za gorko peč.

Takó sta se udomačili najini taščici, da je vsak domačih prav oprežno hodil

bodi si po veži ali sobi, boječ se, da ne bi stopil na ljubko živalico, ki je hodila po tleh. Pri kosilu in večerji smo večkrat čuli pred zaprtimi durmi tiho drobenje najinih taščic, ki sta prosili vstopa.

Kakor sva bila jaz in Rajko nerazdružna, tako sta bila nerazdružna tudi „Bálček“ in „Plávka.“ Če je nestalo jedne, letala je druga toliko časa cvrčaje po hiši, da je našla svojo družico. O taki priliki je nama oče večkrat dejal: „Glejta, če se vže živalici tako ljubita, kakó mora še-le človek ljubiti svojega bližnjega; saj mu je Bog dal pamet in mu v srce vsadil plemeniti čut ljubezni do bližnjega!“

Prišla je vzpomlad. Kar hkrati je izginil sneg s polja, travnikov in vrtov. Snegulčice in zvončki so začeli klenkati, in vesela vzpomlad je bila tù. Gozd je ozelenel, mati je imela na vrtu, oče na polji obilo dela. Lastavice so cvrčale okoli poslopij in iz búkovja se je oglašala kukavica. Taščici sta bili vže dlje časa zeló nemirni in z Rajkom sva vedno pričakovala, da ju neki dan ne bode več nazaj iz vrta, ker je nama oče povedal, da je zdaj prišel óni grenki čas slovesa, ko bosta najini taščici vzleteli v zeleni gozdíč delat si gnezdo.

In res! nekega dne ni bilo več ne Bálčka ne Plávke blizu. Najina žalost je bila neopisna. Iskala sva ju in hodila daleč na okolo, povpraševala sva ljudi, če so videli kje najini taščici, a bilo je vse zamán; bilo ju ni in ni več nazaj!

Bilo je neko nedeljo popóludne. Solnce je prijetno sijalo. Oče, jaz in bratec Rajko smo sedeli pri ulnjaku na vrtu in gledali pridne čebele. Nakrat sede na Rajkovo roko droben ptiček, veselo začne peti in nas prijazno gleda s svojimi črnimi bistrimi očesci. „Bálček“ je bil, naš ljubi zimski gost. Čudno se je vedel. Skakal je od jednega do drugega ter veselo pel kakor bi nas pozdravljal. A kmalu je odletel na bližnjo hruško, od ondù zopet na Rajkovo glavo in zopet na drevo ter to ponavljal nad dvajsetkrat. Čudeč se, gledala sva najino taščico a očetu se je nekaj zazdelo, prijel je naju za roki in peljal do hruške. „Bálček“ je vzletel na daljno češpljo, a mi smo šli za njim in tako nas je privèl iz vrta na paróbek našega gozdiča k skriti séči in tam smo vže slišali čivkanje. Priletela nam je tudi „Plávka“ nasproti. V séči je bilo lično gnezdice, iz katerega so se trije lačni kljunčki odpirali. To je bilo veselje v naši hiši! Vsi od hlapca, pa do stare bábice so šli gledat ljubko gnezdice ob parobku zelenega gozdeka.

In bila je vže zopet jesen tù; velo listje, veter, megla in slana. Mraz je pritisnil in snežec je čez noč pobelil dól in plan. Radovedno sva gledala jaz in Rajko iz postelje skozi okno, ko je naju oče zbudil in dejal: „Prvi sneg je zapadel!“ Rajko me je dregnil v hrbet in vzdihnil: „Bog vé, kje sta zdaj „Bálček“ in „Plávka!“ A hitro je dobil odgovor. Znad stare stenske ure so se oglasili tihi, mili glasovi in tam zgoraj sta sedela najina lanska zimska gosta. V „ptičjem domu“ so se pa nastanili njuni otroci.

Vsakega veselja je jedenkrat konec, pravi star prigovor, in tako je tudi naju na svetlih treh kraljev dan obiskala velika žalost. Po novem letu je Plávka klayrna postala, nič več ni pela, le ždela je na Rajkovem vzglavji ter glavico mej perje stikala. Oče je nama rekel, da je bolna in bila je res. Tudi Bálček je molčal, posedal tik družice ter ni hotel na prosto, da-si so bili lepi, gorki zimski dnevi, skoraj brez snega. Bratčeve žalosti in moje ni mogoče popisati, a tudi drugim domačim se je poznalo, da jim gre bolezen naše taščice do sreá. Na sv. treh

kraljev popółudne je bilo, ko sva z bratcem sama v izbi ostala. Za pečjó sva sedela. Rajko je držal Plávko v roci, a meni je sedel Bálček na rami in se žalostno oglašal, pa takój zopet utihnil, ker mu ni Plavka odgovarjala. Dokler bodem živel, ne bodem pozabil onega trenutka, ko je Rajko na ves glas zavpil: „Plávka, Plávka umira!“ in začel se je jokati in ihteti. In res, le nekolikokrat se je stresnil ubogi ptiček in bil je mrtev. Oj kakó sva se žalostila jaz in bratec pa tudi drugi naši z nama, tega vam ne morem povedati.

Na gredici zunaj na vrtu sva skopala grobek in pokopala mrtvo taščico z óno častjo, kakor se spodobuje najboljši prijateljici. Jaz in Rajko sva s solzami močila zadnjo posteljico ljubljene Plavke in Balček jej je pel nagrobnico . . .

Čas naglo hití v večnost. Minula so od tedaj leta. Tudi po Rajkota je poslal Bog svoje krilatec in odnesli so ga kmalu pred njim umrli zlati mamici v nebeški dóm. V nebesih prebiva zdaj, pri mamici se veseli ter gleda sem doli náme in moj samotni dóm; izvestno tudi na svojega nekdanjega ljubega ptička „Balčka,“ ki mi ravno zdaj drobí otožno pesenco spominjajoč se najine prisrečne mladosti.

Ostávil sem dóm, ker starejši postajam. Našel sem pretečeno poletje o počitnicah pod svojim oknom ródne hiše svojo ljubo taščico z zlomljeno nožico ležati; izlečil sem jej rano, a ker ni bilo do cela to mogoče, vzel sem jo s sebój in zdaj živiva tiho, mirno življenje ter se često spominjava najinih mrtvih in živih znancev . . .

In zima je zopet tù! Glad in mraz sta továriša drobnim ptičkom.

Spominjajoč se očetovih besed in milega brateca, nasipljem sleharni dan pod svoje okno na desko drobtiníc, pešek, konopelj, prosá in drugih takih stvari. Napravil sem tudi velik „ptičji dom“ na vrtu, kamor nosijo pridni in usmiljeni otroci živeža mojim in svojim ljubljencem, katerih bi lahko naštel po več sto, a najboljše sem radoveden, ali imajo tudi v drugih krajih otroci, učenci in odrasli ljudje takó usmiljeno srce, da ljubijo ptičke, kakor jih ljubim jaz in kakor jih je ljubil moj rajnki bratec Rajko, ki je zdaj pri dobrem Bogu v nebesih.

Bog daj obilo blagoslova in veliko sreče vže na tem svetu takim dobrim ljudem!

A. M. V.

Moj voz.

II.

2. Prvi pipec.

á, há, há! pipec pa na voz! Ta je lepa! Za pipec ti je pa res bilo treba vozá! Čudo, da nas vže ne prosiš, naj ti potiskamo. Há, há, há! —

— I, meni se pa ta smeh zdi čisto nepotreben. Kje ali kdaj sem neki obljubil, da ne bodem ničesar majhnega naložil na svoj voz? Sicer pa tudi sam vem, da bi ga prej napolnil z hlódi ali vrečami, ali kaj, ko nimam takega blagá. Toda čemu bi prazne razdiral? Pipec je na vozi pa je mir in konec besedij! A še nekaj. Ker človek nikoli ne ravna dovolj previdno in varno — tako so me vedno učili domá in drugodi — privezal sem pipec z drobno vrstico za ročico,